

against illegal destruction or damage to property. The problematic aspects of the differentiation of criminal liability for destruction and damage to property are examined.

The analysis of doctrinal principles concerning the revealed problems of differentiation of criminal liability for such kind of activities is carried out. In particular, four problematic aspects of the differentiation of criminal liability for destruction and damage to property are distinguished: the existence of special criminal and legal norms, which provides for liability of law enforcement workers, employees of the bodies of State Executive Service or private executors, journalists, officials or citizens who perform public duty, judges, people's assessors or jurors, defenders or representatives for the destruction or damage to property (as well as the threat of destruction or damage to their property); the existence of special criminal and legal norms, which provides for liability for destruction or damage to individual objects of property; the provision of a qualificatory feature of constituent elements of «actions, combined with destruction or damage to property»; the establishment of a minimum amount of damages caused by the destruction or damage to property at the level of 250 tax free allowances of citizens in part 1 of Article 194 of the Criminal Code of Ukraine.

The practice of applying the norms of criminal law in this field is analyzed. Special ways of solving the revealed theoretical and practical issues are proposed.

Key words: criminal law of Ukraine, destruction or damage to property, differentiation of criminal liability.

Стаття надійшла 15 лютого 2018 р.

УДК 343.611.2

О. М. Дуфенюк

ДОСВІД ПОЛЬЩІ СТОСОВНО УЧАСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Продовжено серію публікацій, присвячених висвітленню наукового матеріалу, зведеного та проаналізованого у рамках участі авторки у Стипендіальній програмі ім. Л. Кіркланда у 2016–2017 р. Досліджено процесуальні підстави, моделі залучення судових експертів, підстави відводу, а також оплати праці у кримінальному провадженні за законодавством Республіки Польщі. На підставі ґрунтовного аналізу нормативно-правових актів, наукових праць і науково-практичних коментарів сформульовано висновки стосовно відмінностей правового регулювання участі судових експертів в українському та польському кримінальних провадженнях.

Ключові слова: експерт, судова експертиза, висновок експерта, доказ, процесуальна підстава, кримінальне провадження.

Постановка проблеми. Стаття є продовженням серії публікацій, присвячених висвітленню результатів узагальнення наукового матеріалу, згромадженого та дослідженого у рамках участі авторки у Стипендіальній програмі ім. Л. Кіркланда у 2016–2017 р. Тема наукового проекту стосувалась функціонування інституту судових експертиз у кримінальному провадженні, а пріоритетним завданням було виявлення позитивного досвіду Польщі, що міг би стати основою для впровадження реформ в Україні. Результати порівняльного дослідження вказують на наявність і схожих, і відмінних аспектів участі судового експерта в українському та польському кримінальних процесах. Тож видається доцільним докладніше розглянути процесуальний статус, відповідальність судового експерта, моделі залучення експертів, підстави та порядок відводу, оплати праці й інші питання з метою пошуку шляхів оптимізації функціонування інституту судових експертиз, підвищення ефективності взаємодії експертів зі слідчими, судовими органами й іншими учасниками процесу.

Стан дослідження. З огляду на особливий предмет дослідження, а саме функціонування правового інституту іноземної держави, стан його розробки на тлі української криміналістичної науки є доволі слабким.

Тематика судових експертиз у кримінальному провадженні неодноразово ставала предметом обговорення Т. Авер'янової, В. Алексейчук, Р. Белкіна, Л. Головченка, В. Гончаренка, В. Коваленка, В. Ковалової, М. Костицького, О. Моїсєєва, В. Лисиченка, Н. Панько, М. Сегая, В. Шепітька, О. Юнацького та ін. Проте більшість праць стосуються або загальнотеоретичних аспектів судової експертології, або практичної проблематики використання спеціальних знань в українських реаліях. Польський досвід вивчається дуже рідко. Виняток становлять декілька праць, зокрема А. Туманянця (медіаційне провадження) [1], М. Яцишина (кримінально-виконавче законодавство) [2], Ю. Микитин (відновне правосуддя) [3], В. Кравчука (діяльність органів прокуратури) [4], а окремі питання польського досвіду залучення судового експерта розглядаються Н. Клименко у контексті дослідження правового статусу експертів у країнах Європи [5].

Потрібно також вказати, що дослідження не було б можливим без ретельного аналізу публікацій польських науковців. Зокрема питання участі судового експерта у кримінальному процесі та визнання допустимими доказів із його висновку (*dopuszczenie dowodu z opinii biegłego*) вивчали Т. Беднарек (Т. Bednarek), К. Бронівська (К. Bronowska), А. Боянчик (А. Bojańczyk), П. Чарнецькі (Р. Czarnecki), М. Червінська (М. Czerwińska), М. Цалкевіч

(М. Calkiewicz), А. Габерле (А. Gaberle), П. Гірдовоїнь (Р. Girdwoyń), Е. Груза (Е. Gruza), Й. Гургуль (J. Gurgul), Д. Драєвич (D. Drąjewicz), Т. Ханаусек (Т. Hanausek), Б. Холист (В. Hołyst), М. Хрехоровіч (М. Hrehorowicz), Й. Дзержановська (J. Dzierżanowska), Р. Качор (R. Kaczor), А. Козічак (А. Koziczak), Р. Кмецік (R. Kmieć), В. Квятковська-Дарул (В. Kwiatkowska-Darul), К. Пахнік (К. Pachnik), Л. Папжицькі (L. Paprzycki), С. Павелец (S. Pawelec), Й. Студжінська (J. Studzińska), Т. Томашевські (Т. Tomaszewski), Т. Відла (Т. Widła), Й. Вуйцікевіч (J. Wujcikiewicz), М. Жольна (М. Żółna) та ін.

Метою статті є дослідження процесуальних підстав, моделей залучення судових експертів, підстав відводу, а також оплати праці у кримінальному провадженні за законодавством Республіки Польщі.

Виклад основних положень. У польському кримінальному процесі на різних його стадіях (підготовче та судове провадження) допускається залучення таких категорій експертів: 1) судового експерта зі списку судових експертів, який веде Голова Окружного суду; 2) експерта *ad hoc*; 3) експерта чи експертів з наукової або спеціалізованої установи [6, с. 21].

На відміну від України, у Польщі немає єдиного реєстру судових експертів, а також єдиного стандарту підстав внесення до таких регіональних списків судових експертів і верифікації їх кваліфікації Головою Окружного суду, що спричиняє чимало проблем та дискусій у літературі. Експерти *ad hoc* залучаються рідко, радше як виняток. До третьої категорії належать, скажімо, працівники криміналістичних лабораторій комендатур поліції, Інституту судових експертиз у Кракові.

Кримінальне процесуальне законодавство Польщі не встановлює конкретної кількості експертів, які можуть виступати у справі, за винятком призначення психіатричних експертиз. У такому разі необхідно залучити щонайменше двох лікарів психіатрів (§ 1 ст. 202 польського КПК) [7]. Водночас варто зауважити, що надання висновку експертом індивідуально чи групою експертів або науковою чи спеціалізованою установою не визначає більшу чи меншу змістовну та доказову цінність такого висновку [8, с. 51].

Відповідно до ст. 194 польського КПК, про допущення доказів із висновку експерта (аналог рішення про призначення судової експертизи за українським процесуальним законодавством) виноситься постанова (*postanowienie o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego*), яка повинна містити такі дані: 1) ім'я, прізвище та спеціальність експерта чи експертів, а у випадку висновку установи, за потреби, спеціальність і кваліфікацію осіб, які повинні взяти участь у проведенні експертизи; 2) предмет і галузь експертизи із формулюванням відповідно до потреби питань; 3) термін надання висновку.

У науковій літературі традиційно виокремлюють два способи залучення експертів: від адміністрації (*z urzędu*) та за клопотанням сторони (*na wniosek*). Утім судовий експерт може брати участь у кримінальному провадженні, надаючи допомогу процесуальним органам при проведенні й інших процесуальних дій, а сторони кримінального провадження можуть ініціювати залучення експерта. Водночас є цікавим підхід польських колег до форми надання доручення на проведення експертизи. У невідкладних випадках, згідно зі ст. 308 § 1 польського КПК, залучення експерта може бути реалізоване у формі, альтернативній до форми винесення постанови, а саме за допомогою телефону чи факсу, якщо виникає загроза втрати, знищення чи псування доказів. Після виконання необхідних дій процесуальний орган повинен видати згадану постанову про допущення доказів із висновку експерта [9, s. 136].

Якщо ж сторона кримінального провадження самостійно звернулася до судового експерта (не зверталася із відповідним клопотанням до процесуального органу або отримала рішення про відмову в задоволенні клопотання), отриманий у результаті документ матиме значення «позапроцесуальної» або «приватної» думки експерта і не матиме значення процесуального джерела доказу, оскільки вважається, що залучення експерта відбулось із порушенням встановленого процесуальним законодавством порядку. Нині питання допустимості «приватних» експертиз у кримінальному процесі часто є приводом для дискусій, що підтверджується численними публікаціями польських правників [10].

Узагальнюючи підхід законодавця, можна визначити такі моделі залучення експерта у польському кримінальному провадженні:

Модель 1. Процесуальна – отримання письмового висновку експерта:

- суб'єкт, який приймає рішення про залучення експерта, – процесуальний орган (уповноважений орган, прокурор, суд);
- форма рішення – постанова про допущення доказів із висновку експерта;
- результат рішення – письмовий висновок експерта як джерело доказів.

Модель 2. Процесуальна – отримання усного висновку експерта:

- суб'єкт, який приймає рішення про виклик експерта і проведення його допиту, – процесуальний орган (уповноважений орган, прокурор, суд);

- форма рішення – формально спеціальне рішення не вимагається, але у ході допиту складається протокол процесуальної дії;
- результат рішення – усний висновок експерта як джерело доказів, який зафіксований у протоколі процесуальної дії.

Модель 3. Процесуальна – отримання консультації експерта:

- суб'єкт, який приймає рішення про виклик експерта для участі у процесуальних діях (огляді, допиті, експерименті тощо), – процесуальний орган (уповноважений орган, прокурор, суд);
- форма рішення – формально спеціальне рішення не вимагається, але у ході процесуальної дії складається протокол процесуальної дії із обов'язковим зазначенням участі експерта у цих діях;
- результат рішення – усна чи письмова думка експерта, поради щодо фіксації доказової інформації, застосування термінології, що не є самостійним джерелом доказів, а тільки допомагає реалізувати пізнавальну функцію у кримінальному провадженні.

Модель 4. Процесуальна – ініціювання отримання висновку експерта:

- суб'єкт, який ініціює отримання висновку експерта, – зацікавлена сторона кримінального провадження (підозрюваний, потерпілий, інші учасники);
- форма рішення – клопотання про залучення експерта і допущення доказів із висновку експерта;
- результат рішення – процесуальний орган приймає рішення чи застосувати модель першу, тобто задовольнити клопотання зацікавленої особи, чи відмовити, залишити без розгляду.

Модель 5. Позапроцесуальна – отримання консультації експерта:

- суб'єкт, який звертається до експерта з метою отримання консультації поза процесуальними діями, – процесуальний орган, інші зацікавлені сторони кримінального провадження (підозрюваний, потерпілий, інші учасники);
- форма рішення – формально спеціальне рішення не вимагається;
- результат рішення – відповідь на питання, які виникають у ході кримінального провадження; експерт може надати консультацію щодо того, який дослідницький матеріал необхідно зібрати для різних видів експертиз, як правильно сформулювати питання; яких спеціалістів і з яких галузей науки можна залучити для проведення експертизи, щоб потім не виникали підстави для проведення додаткових судових експертиз, що спричинили б продовження строків кримінального провадження й інші негативні наслідки.

Модель 6. Позапроцесуальна – отримання приватного висновку експерта:

- суб'єкт, який звертається для отримання приватного висновку експерта, – зацікавлена сторона кримінального провадження (підозрюваний, потерпілий, інші учасники);
- форма рішення – формально спеціальне рішення не вимагається;
- результат рішення – висновок у письмовій формі (рідше усний), який однак не є самостійним джерелом доказу, а тільки допомагає реалізовувати пізнавальні функції у кримінальному процесі.

Перша модель є основною і має аналогічне регулювання в українському кримінальному провадженні. Реалізація цієї моделі полягає в поетапній реалізації завдань, кожне з яких відіграє важливу роль: 1) збирання дослідного матеріалу; 2) вибір часу залучення експерта; 3) визначення об'єкта, галузі та виду судової експертизи; 4) формулювання питань; 5) вибір експерта/експертів, наукової установи; 6) винесення постанови про допущення доказів із висновку експерта.

Процедура кримінального провадження передбачає підстави для відводу експерта з метою гарантування принципів неупередженості, об'єктивності, високого рівня якості процесу доказування та реалізації цілей кримінального провадження. Слушно стверджують Й. Купчинський та А. Вінчакевіч, експерт є особою, що має публічну довіру. Очікується, що завдяки спеціальним фаховим знанням та умінням експерт допоможе суду з'ясувати правду, залишаючись водночас об'єктивним і вільним від впливу якої-небудь зі сторін провадження та досягнення ними своїх партикулярних цілей [11, s. 69].

Вихідним пунктом дослідження підстав відводу експерта у польському кримінальному провадженні є ст. 196 § 1 польського КПК, у якій законодавець категорично вказав, що не можуть бути експертами особи, вказані у ст.ст. 178, 182 і 185 цього ж кодексу, а також особи, яких стосуються відповідно підстави відводу, передбачені у ст. 40 § 1 пп. 1–3 і 5 польського КПК, особи, які були залучені як свідки, а також особи, які були свідками діяння. Отже, можемо визначити перелік осіб, які не можуть бути залучені як експерти у кримінальному провадженні:

- захисник або адвокат чи юрисконсульт (правовий радник), який діє на підставі ст. 245 § 1 польського КПК, щодо фактів, про які він дізнався, надаючи юридичні поради чи ведучи справу;
- духівник щодо фактів, про які він дізнався під час сповіді;
- особа найближча для обвинуваченого (незалежно від факту припинення шлюбу чи усиновлення);

– особа, яка перебуває в особливо близьких особистих стосунках, якщо така особа особисто клопоче про звільнення від давання показань;

– справа стосується експерта;

– особа є одним із подружжя сторони потерпілого або їх захисників, уповноваженого чи законного представника або спільно проживає із однією із цих осіб;

– особа, яка є рідним або іншим родичем по прямій чи бічній лінії аж до рівня поміж дітьми братів/сестер осіб, вказаних у попередньому пункті, або є пов'язаною з однією із цих осіб усиновленням, опікою чи піклуванням;

– особа, що брала участь у справі як прокурор, захисник, уповноважений, законний представник сторони або проводила підготовче провадження;

– особа, котра залучалася у справі як свідок;

– особа, яка була свідком діяння.

У доктрині польського кримінального процесу підкреслюється, що наслідком такого унормування є недопустимість залучення як судового експерта осіб, перелічених у ст. 196 §1 польського КПК, навіть тоді, якщо б такі особи висловили бажання виступити у такому процесуальному статусі, оскільки складно було б вимагати від таких осіб збереження безсторонності й об'єктивізму в тих ситуаціях, коли вони стосуються не тільки особи обвинуваченого, але й справи [8, s. 56].

Якщо ж виявляться причини для відводу експерта, виданий ним висновок не становитиме джерела доказів, а замість відведеного експерта залучається інший. Рішення процесуального органу повинно мати форму постанови, що не підлягає оскарженню. Виданий таким відведеним експертом висновок не береться до уваги при встановленні фактичних обставин (ст. 410 польського КПК), а тому й не зачитується як документ в рамках процедури зарахування доказового матеріалу (ст. 393 § 1 польського КПК) [9, s. 251].

Розглянемо коротко питання, що стосується оплати праці судових експертів у Польщі. В основі цієї частини дослідження є Розпорядження Міністра юстиції від 24.04.2013 р. у справі визначення ставок винагородження експертів, єдиних тарифів та способу документування видатків, необхідних для надання висновку у кримінальному провадженні [12]. Це Розпорядження, зокрема, визначає: 1) ставки винагороди експертів, залучених судом чи органом, що проводить підготовче провадження, за виконану працю; 2) єдині тарифи для окремих категорій експертів з урахуванням галузі, в якій вони є спеціалістами; 3) спосіб документування видатків, необхідних для надання висновку.

Відповідно до вимог цього документа, вказана ставка за кожну годину праці становить – залежно від ступеня складності проблеми, що потребує розв’язання, а також умов, в яких опрацьовано висновок – від 1,28 до 1,81 базової квоти для осіб, що займають керівну державну посаду. Таку квоту встановлює бюджетне законодавство (§ 2). Видатки, які поніс експерт і які були необхідні для надання висновку, насамперед видатки на матеріали, амортизацію дослідної апаратури, а також кошти на прибуття (приїзд) до місця проведення процесуальних дій, експерт документує за допомогою фактур або рахунків, копій документів, а у разі їх відсутності – за допомогою заяви (§ 8). Особливий порядок оплати праці експерта встановлено для представників судової медицини (§ 7), дактилології (§ 5), а також у тих випадках, коли експерт має науковий титул (§ 3). Середня вартість дактилоскопічної експертизи у Польщі становить від 400 до 600 польських злотих. Натомість в Україні маємо цю ж квоту в національній валюті (гривнях), що свідчить про значно нижчу ставку оплати праці експерта за наявності не меншої компетентності, відповідальності та необхідності застосування такої ж процедури дослідження.

Серед проблемних питань стосовно процедури залучення експерта у науковій літературі зауважують на часте вжиття процесуальними органами поняттям «у можливий найкоротший термін» (*w możliwie najkrótszym terminie*) при окресленні часу надання висновку. Таке нечітке визначення терміна, на думку польських правників, навпаки позбавляє ініціатора можливості дійсно терміново отримати висновок [13, s. 113–114]. Тривалість дачі висновку експертом значно перевищує терміни, які є в Україні, й становить зазвичай три місяці. На час проведення експертизи процесуальний орган може зупинити кримінальне провадження до моменту отримання відповідного висновку, а це може тривати й три місяці, й півроку, а в складних справах і рік.

Висновки. Основними відмінностями процесу залучення експерта в українському та польському кримінальних провадженнях є те, що, по-перше, в Україні існує загальнодержавний Реєстр судових експертів, а підставою для внесення до цього Реєстру є рішення Експертно-кваліфікаційної комісії (видача свідоцтва), а не персональне рішення Голови Окружного суду; по-друге, в українському кримінальному провадженні, згідно з ч.1 ст. 243 КПК, залучати експертів можуть і сторона обвинувачення, і сторона захисту, потерпілий; по-третє, постановою процесуального органу за українським процесуальним законодавством має назву «постанова про призначення експертизи», на відміну від «постанови про допущення доказів із висновку експерта»;

по-четверте, за нашим законодавством немає можливості усно доручити експерту (телефоном чи факсом) провести експертизу і надати висновок; по-п'яте, якщо в частині підстав для відводу експерта КПК обох країн має схоже регулювання, то в частині винагороди, безумовно, є суттєві відмінності у ставках погодинної оплати роботи експертів.

Не претендуючи на вичерпність розглянутих питань, можна стверджувати про достатньо ефективне нормативно-правове регулювання функціонування інституту судових експертиз і залучення експерта під час кримінального провадження в Україні, а наявність загальнодержавного реєстру експертів, єдиних стандартів верифікації кваліфікації експертів, значно менші терміни проведення експертиз, можливість залучення експерта не тільки стороною обвинувачення, але й іншими сторонами, забезпечують уніфікацію вимог до експерта, змагальність процесу та засвідчують певною мірою прогресивність українського кримінального процесуального законодавства.

1. Туманянц А. Р. Медіаційне провадження за законодавством Польщі. *Проблеми законності: респ. міжвідом. наук. зб. Х.*, 2008. Вип. 93. С. 139–142.

2. Яцишин М. М. Порівняльний аналіз українського та польського кримінально-виконавчого законодавства в контексті європейських вимог. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2009. С. 149–153. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2032/1/Yatsyshyn.pdf>

3. Микитин Ю. І. Досвід правового регулювання відновного правосуддя у Польщі. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: зб. наук. статей*. 2009. № 20. С. 255–261.

4. Кравчук В. М. Реформування правового статусу прокуратури в Україні та Польщі: порівняльний аналіз. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 317–320.

5. Клименко Н. І. Правовий статус експерта у деяких країнах Європи. *Криміналістичний вісник*. 2017. № 1 (27). С. 6–12.

6. Hrehorowicz M. Opinia biegłego w sprawach karnych gospodarczych i jej ocena sądowa. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2013. 388 s.

7. Kodeks postępowania karnego: ustawa z dnia 06.06.1997 r., Dz. U. Nr 89, poz. 555.

8. Kopczyński G. Konfrontacja biegłych w polskim procesie karnym. Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer, 2008. 272 s.

9. Dowody i postępowanie dowodowe w procesie karnym – po nowelizacji z 1 lipca 2015 r. Komentarz praktyczny z orzecnictwem. Wzory pism procesowych / P. Kruszyński, M. Błoński, M. Zbrojewska. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2015. 694 s.

10. Ludwiczak A. Dowód z opinii biegłego a zasada kontadyktoryjności w polskim procesie. *Kryminalistyka i inne nauki pomostowe w postępowaniu karnym* / J. Kasprzak, B. Młodziejowski (red.). Olsztyn Wydawnictwo PRINT GROUP Sp. z o.o., 2009. S. 608; Kulesza C. Dowód z opinii biegłego w świetle zmian procedury karnej. *Współczesna kryminalistyka. Wyzwania i zagrożenia* / V. Kwiatkowskiej-Wójcikiewicz, M. Zubańskiej (red.). Szczelno: Wydawnictwo Wyższa szkoła policji w Szczelnie, 2015. S. 67–68, 76; Kwiatkowski Z. Głosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2008 r., sygn. II KK 290/07. *Prokuratura i prawo*. 2009. nr 1. S. 160; Jarząbek K. O dopuszczalności wykorzystania tzw. opinii prywatnej w procesie karnym. *Wrocławskie studia sądowe*. 2016. nr 2. S. 89. *Kryminalistyka: przewodnik* / pod. red. D. Wilka. Toruń: Wydawnictwo Dom organizatora, 2013. S. 116–122.

11. Kupczyński J., Winczakiewicz A. Dowód naukowy w kontradiktoryjnym procesie karnym – porównanie polskich i norweskich rozwiązań prawnych. *Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury*. 2016. nr 2 (22). S. 66–85.

12. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych (Dz.U. 2013 poz. 518).

13. Pachnik K. Biegli w praktyce sądowej. Siedelce: Wydawnictwo Unitas, 2015. 307 s.

Dufeniuk O. M. Poland experience regarding participation of a forensic expert in criminal proceedings

This Article is a continuation of publication series devoted to the presentation of scientific material, collected and analyzed within the framework of the author in the Scholarship Program of L. Kirkland in 2016–2017. The purpose of this work is to study procedural grounds, models of involvement of forensic experts, grounds for withdrawal, as well as remuneration of labor in criminal proceedings under the legislation of the Republic of Poland.

The study identifies expert categories involved in the Polish criminal process; it was established that the procedural basis for forensic examination conducting is an the ruling to admit evidence from the expert conclusion; six models of involvement of experts representing the entities authorized to make such a ruling, the form of decision and the results of expert participation in the criminal process were determined; separate issues of withdrawal and remuneration of experts are considered. Based on a thorough analysis of normative legal acts, scientific works and scientific and practical comments, the conclusions on the differences in the legal regulation of participation of court experts in Ukrainian and Polish criminal proceedings are drawn. In particular, focus was drawn to the fact that there is a nationwide Register of Forensic Experts in Ukraine, and the reason for the inclusion of the Register is the decision of the Expert Qualification Commission, and not personal decision of the court chairman; the prosecutor and the defense team may also be involved; the procedural body ruling is called «the ruling on the appointment of expert evidence»; the possibility of oral commissioning of expert evidence (by phone or fax) to give a conclusion, etc, is not available.

Key words: expert, forensic examination, expert opinion, evidence, procedural basis, criminal proceeding.

Стаття надійшла 26 січня 2018 р.